

Datum

30 juni 2023

Zaaknummer

Betreft

Besluit tot wijziging van het
rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)

513878

besluit

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

- gelet op artikel 3.4 van de Erfgoedwet,
- gelet op artikel 6 van de Beleidsregel aanwijzing rijksmonumenten en wijziging rijksmonumentenregister Erfgoedwet,
- gelet op het verzoek van 10 maart 2022 van het Cuypersgenootschap tot uitbreiding van de bescherming voor het rijksmonument van Museum Boijmans Van Beuningen met de gebouwdelen uit 1972 en uit 1991, respectievelijk ontworpen door architecten Alexander Bodon en Hubert-Jan Henket,

besluit het rijksmonumentenregister ten aanzien van onderstaand monument te wijzigen.

Het betreft:

Rijksmonumentnummer

513878

Adressen

- Museumpark 18, 3015CX Rotterdam
- Museumpark 20, 3015CX Rotterdam
- Westersingel 83, 3015LC Rotterdam

Gemeente

Rotterdam;

Provincie

Zuid-Holland;

Kadastrale aanduiding(en)

- Delfshaven E 1483
- Rotterdam AG 1425
- Rotterdam AG 1423

Naam van het rijksmonument

Museum Boijmans Van Beuningen

Omschrijving

Hoofdgebouw van het MUSEUM Boijmans Van Beuningen gebouwd in 1929-'35 in traditionalistische trant naar ontwerp van A. van der Steur, waarbij ook ideeën van de toenmalige museumdirecteur D. Hannema en buitenlandse voorbeelden betrokken zijn.

De vleugel als tentoonstellingsruimte voor moderne kunst is gebouwd in 1969-1972 volgens functionalistische ontwerpprincipes door A. Bodon en de ideeën van

de toenmalige museumdirecteur C. Ebbinge Wubben. Het paviljoen Van Beuningen De Vriese voor de collectie pre-industriële en industriële gebruiksvoorwerpen gebouwd in 1988-1991 in de stijl van het neomodernisme naar ontwerp van H.J. Henket en de ideeën van de toenmalige museumdirecteur W. Crouwel. In 1996 – 2003 is er een uitbreiding gerealiseerd van P. Robbrecht & H. Daem. Deze uitbreiding is niet opgenomen in de gewijzigde omschrijving van het rijksmonument.

Motivering

Op 10 maart 2022 heeft het Cuypersgenootschap een verzoek gedaan tot uitbreiding van de bescherming voor het rijksmonument van Museum Boijmans Van Beuningen met de gebouwdelen ontworpen door A. Bodon en H.J. Henket. Dit verzoek van het Cuypersgenootschap is voor mij aanleiding voor een ambtshalve wijziging van de registratie van het monument. Het verzoek van het Cuypersgenootschap heb ik op inhoudelijke gronden beoordeeld op basis van het vigerende beleid. Met de gewijzigde registratie in het rijksmonumentenregister zoals in het besluit vastgesteld, maken bovengenoemde onroerende zaken voortaan deel uit van het rijksmonument. Het verzoek van het Cuypersgenootschap tot uitbreiding van de bescherming betreft niet het gebouwdeel van Robbrecht en Daem (2003).

Om de identificatie van het rijksmonument voldoende te borgen heb ik daarnaast de omschrijving aangepast in die zin dat nu ook de bovengenoemde uitbreidingen van het Museum Boijmans Van Beuningen zijn opgenomen in de registeromschrijving.

Wijziging

De registratie van het rijksmonument breid ik uit met de uitbreidingen van het uit 1935 daterende Museum Boijmans Van Beuningen, te weten de BODONVLEUGEL (1972) en het PAVILJOEN VAN BEUNINGEN-DE VRIESE door Henket (1991).

Grondslag

In mijn Beleidsregel aanwijzing rijksmonumenten en wijziging rijksmonumentenregister Erfgoedwet (hierna: de beleidsregel) heb ik vastgelegd in welke gevallen ik het rijksmonumentenregister kan wijzigen. Wijziging is onder meer aan de orde als de reikwijdte van de bescherming moet worden verbeterd. Dit kan het geval zijn als een van de onroerende zaken waaruit het rijksmonument bestaat niet voldoende monumentale waarde meer heeft om bescherming te rechtvaardigen of als het rijksmonument juist moet worden uitgebreid met een onroerende zaak om de waarde van het rijksmonument voor het rijksmonumentenbestand als geheel te vergroten. Dit is geregeld in artikel 6, tweede lid, van de beleidsregel.

De reikwijdte van de bescherming van een rijksmonument kan worden vergroot indien:

- a. de betekenis van het rijksmonument voor het rijksmonumentenbestand evident toeneemt,
- b. de toe te voegen onroerende zaak in functioneel opzicht en in monumentale waarde ondergeschikt is aan het rijksmonument,

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Datum
30 juni 2023

Zaaknummer

Betreft
Besluit tot wijziging van het rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)
513878

- c. de monumentale waarde van het rijksmonument niet wezenlijk is verminderd ten opzichte van de monumentale waarde ten tijde van de aanwijzing als rijksmonument, en
- d. bescherming op andere wijze niet volstaat.

Overwegingen

Bij gebouwde monumenten speelt de omschrijving van het rijksmonument naast het kadastrale perceel en het adres een belangrijke rol in de identificatie. De reikwijdte van de bescherming moet namelijk uit de omschrijving blijken: alleen de daarin genoemde onroerende zaken zijn beschermd.

Na controle van de gegevens in het rijksmonumentenregister zie ik reden de reikwijdte van de bescherming van dit rijksmonument te verbeteren door het met bovengenoemde onroerende zaken te vergroten.

Cultuurhistorische waarden

De uitbreidingen uit 1972 en 1991 vormen met het uit 1935 daterende hoofgebouw van Museum Boijmans Van Beuningen het geheugen van het museum dat niet alleen opgesloten ligt in de collectie, maar ook in het gebouw dat - onderhevig aan de veranderlijke culturele ambities van zowel de stad als de museumstaf - telkens is aangepast en uitgebreid. Voor de uitbreidingen kozen de museumdirecteuren bewust voor een specifieke architect. Directeurs Coert Ebbinge Wubben en Wim Crouwel hadden een goed ontwikkelde antenne voor ontwerpers met vooruitstrevende ideeën op het gebied van museum- en tentoonstellingsarchitectuur. Dat maakt het historisch gegroeide complex tot een bijzondere staalkaart van honderd jaar museologie en museumarchitectuur.

De nieuwe vleugel of Bodonvleugel (1972) is speciaal ontworpen voor de afdeling moderne kunst, die in de naoorlogse periode binnen de museumcollectie sterk aan betekenis had gewonnen. Volgens inzichten van de hoofdconservator hedendaagse kunst, Renilde Hammacher-Van den Brande, ging het ontwerp uit van de bijzondere eisen die nieuwe stromingen in de hedendaagse kunst aan tentoonstellingsruimtes stelden. Dat resulteerde in tentoonstellingszalen die op veel verschillende manieren gebruikt en ingedeeld konden worden. Daarmee is de nieuwe vleugel een goede representant van een nieuwe typologische ontwikkeling binnen de Europese museumarchitectuur in de jaren omstreeks 1970.

Het paviljoen Van Beuningen De Vriese van Henket (1991) is de weerslag van de ambitie van directeur Wim Crouwel om het legaat van het echtpaar Van Beuningen-De Vriese, een collectie pre-industriële gebruiksvoorwerpen, in samenhang met de museumcollectie industriële vormgeving beter te kunnen exposeren. Het (met gemeenschapsgeld gerealiseerde) paviljoen voor een privéverzameling staat in een rijke traditie van Nederlandse musea waar een privéverzameling aan ten grondslag ligt (Kröller-Müller, Van Heek, Heino, Singer, De Pont, Beelden aan Zee). De samenwerking tussen directeur Crouwel en architect Hubert-Jan Henket - beiden overtuigd functionalist - leidde tot een modern en doelmatig paviljoen dat zich dienstbaar tussen het hoofgebouw en de tuin voegt; een terughoudende benadering die ongebruikelijk was in een tijd dat veel musea als architectonische spektakelstukken werden ontworpen (Groninger Museum en Bonnefanten in Maastricht). Aan deze destijds afwijkende, maar later

**Rijksdienst voor het
Cultureel Erfgoed**
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Datum
30 juni 2023

Zaaknummer

Betreft
Besluit tot wijziging van het
rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)
513878

meer gangbaar geworden benadering dankt dit paviljoen z'n innovatieve waarde en pionierskarakter.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De Bodonvleugel (1972) demonstreert de kenmerkende functionalistische benadering van ruimte, in dit geval een tentoonstellingsruimte waarbij het in de eerste plaats om een vrij indeelbare en goed verlichte ruimte gaat, die de grootst mogelijke vrijheid biedt voor het ontwikkelen van tentoonstellingsconcepten en waarin hedendaagse kunstobjecten het beste tot hun recht komen. De open opzet op de verdieping met drie achter elkaar geplaatste zalen (als een enfilade), de geraffineerde keuze voor materialen en de gefilterde daglichttoetreding geven de nieuwe vleugel een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit. De nieuwe vleugel was dan ook het weloverwogen resultaat van een reeks bezoeken aan toonaangevende musea in Europa, die architect Alexander Bodon en directeur Coert Ebbinghe Wubben samen aflegden. De nieuwe vleugel is een van de belangrijkste ontwerpen in het oeuvre van Bodon, die een decennium eerder grote faam verwierf door zijn ontwerp voor de Europahal (RAI) in Amsterdam en veel expertise had ontwikkeld op het gebied van tentoonstellingsruimtes.

Het Paviljoen Van Beuningen-De Vriese (1991) van Henket is een goed voorbeeld van neomodernistische architectuur, een typisch Nederlandse architectuurstroming waarin de functionalistische benadering, klassieke ontwerpprincipes en hightech-architectuur harmonieus samengaan. De bijzondere ontwerpqualität komt tot uitdrukking in de evenwichtige manier waarop het paviljoen zich door zijn contrasterende hoofdvorm, detaillering, positionering en klassieke opbouw zowel onderscheidt als passend voegt in de context van het hoofdgebouw en de museumtuin. Het paviljoen is representatief en bovendien een sleutelwerk in het oeuvre van architect Hubert-Jan Henket. Het paviljoen kreeg volop aandacht in de internationale media en markeert het begin van een reeks uitbreidingen en verbouwingen van musea naar het voorbeeld van Henkets paviljoen. De afstemming van het ontwerp met directeur, grafisch ontwerper en geestverwant Wim Crowwel was innig en daarom van belang, maar is in het eindresultaat moeilijk concreet aanwijsbaar (afgezien van de door Crowwel ontworpen vitrinekasten).

Situationele en ensemblewaarden

De uitbreidingen van Museum Boijmans Van Beuningen zijn onderdeel van een museumcomplex met een markante situering en continu wisselende oriëntatie binnen het verstedelijkingsproces van het Land van Hoboken gedurende de afgelopen honderd jaar. De visie op het gebied nam regelmatig een wending en het museumcomplex bewoog daarin mee. De Bodonvleugel (1972) is door de recente uitbreiding vanaf de openbare weg minder goed herkenbaar, maar vanuit de museumtuin is het silhouet met het markante dakenlandschap nog zichtbaar. Op het schaalniveau van het ensemble ontleent het Henketpaviljoen (1991) waarde aan de prominente positie tussen het hoofdgebouw en de museumtuin die beide in 1935 in onderlinge samenhang zijn gerealiseerd en in 2000 als rijksmonumenten zijn aangewezen. Op de organiserende centrale as haakt het symmetrische paviljoen aan op de circuits en zichtlijnen van het dominant in beeld blijvende hoofdgebouw en de tuin. Het vooruitgeschoven paviljoen versterkt de ruimtelijke relatie tussen hoofdgebouw en tuin. Door de aansluiting op de

**Rijksdienst voor het
Cultureel Erfgoed**
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Datum
30 juni 2023

Zaaknummer

Betreft
Besluit tot wijziging van het
rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)
513878

tuinzaal van het hoofdgebouw heeft het Henketpaviljoen een verhoogd uitzichtpunt dat een indrukwekkend uitzicht op de tuin biedt.

Gaafheid en herkenbaarheid

De uitbreidingen van Museum Boijmans Van Beuningen uit 1972 en 1991 zijn een goed herkenbare uitdrukking van de museale publieksfunctie van Museum Boijmans Van Beuningen. Het interieur van de verdieping van de Bodonvleugel (1972) is qua ruimtewerking, interieurafwerking, kleur en materiaalgebruik vrijwel gaaf, waardoor het oorspronkelijke concept en beeld nog goed herkenbaar zijn. Het Henketpaviljoen (1991) is qua setting, bouwmassa, gevelbeeld, constructie, indeling, ruimtewerking, interieurafwerking, kleur- en materiaalgebruik gaaf. Het oorspronkelijke concept en beeld zijn daardoor goed herkenbaar.

Zeldzaamheid

De uitbreidingen van Museum Boijmans Van Beuningen hebben een relatieve zeldzaamheid als onderdeel van een historisch gegroeid complex dat een bijzondere staalkaart van honderd jaar museologie en museumarchitectuur vormt.

Ik realiseer mij dat er door de gemeente Rotterdam plannen gemaakt worden die er mogelijk toe leiden dat er wijzigingen, zowel in functie als in uiterlijk, zullen plaatvinden aan de gebouwen. Te verwachten is dat met name het paviljoen Van Beuningen De Vriese, waar nog geen nieuwe functie voor is bedacht, zal worden aangepast voor een nieuwe bestemming. Hierover ben ik met de gemeente Rotterdam én het museum in overleg. Zoals ook besproken met de gemeente gaat het om een zorgvuldige afweging tussen het belang van de monumentenzorg en andere belangen. Deze vindt plaats in de vergunningprocedure waarbinnen ik een advies zal uitbrengen. De gemeente Rotterdam en de adviseurs van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zijn in goed overleg over deze uitbreiding van de bescherming en deze gesprekken zijn op een positieve manier verlopen. Er is vertrouwen in de samenwerking.

Conclusie

Gelet op het voorgaande concludeer ik dat de wijziging van het rijksmonumentenregister gerechtvaardigd is.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Datum

30 juni 2023

Zaaknummer

Betreft

Besluit tot wijziging van het rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)

513878

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

Susan Lammers
algemeen directeur

**Rijksdienst voor het
Cultureel Erfgoed**
Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Datum

Zaaknummer

Betreft
Besluit tot wijziging van het
rijksmonumentenregister

Monumentnummer(s)
513878

Heeft u bezwaar?

Mocht u bezwaar hebben tegen dit besluit dan kunt u binnen zes weken na de dag waarop dit besluit u is toegezonden, een bezwaarschrift indienen. U richt dit schriftelijke bezwaar aan de staatssecretaris van OCW en stuurt het onder vermelding van "Bezwaar" ter attentie van DUO, Postbus 30205, 2500 GE in Den Haag. Meer informatie over het maken van bezwaar vindt u op <https://www.duo.nl/zakelijk/oneens-met-duo/bezwaar-maken.jsp>.